

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. vinotoka 1901.

Leto II.

Jeseni.

Jesen, jesen, v tvoje hladno naročje
 veli listi plavajo,
 kakor sanje dni prelepih
 v tvojih dihih tavajo . . .

Oh, jesen! Glej, zadnje rože
 zunaj na poljani so —
 kaj zapadle tudi one
 hladni slani so?

Burna vsa in vsa nemirna
 kam hitiš tako?

Ah, jesen, vsaj rožam pusti,
 da vzemó slovo!

2.

Zapela je zadnja ptička
 v gošči tam;
 v bolesti je gozd izdihnil:
 „Kako sem sam!“

Pa so ga objele megle
 kakor sen teman,
 kakor dolgčas, sivi dolgčas,
 ko mini veselja dan.

Ah, vsak list se že poslovil
 je od njega tih in plah,
 pa vsa debla, pa vse veje
 zablestele so v solzàh . . .

3.

Drobne ptice — lastovice
 plavajo v daljave;
 drobne ptice — lastovice,
 bodite mi zdrave!

Poletite ji na roke,
 nič se je ne bojte,
 pesemco o hrepenenju,
 o željâh zapojte!

Mile ptice — lastovice,
 pa ko boste v dalji,
 pa zazrete ljubo Vesno
 tam v demantni halji.

In pozdrave tudi moje
 ve ji izročite,
 ah, in kmalu z milo Vesno
 zopet se vrnite!

Ivan Zorič.

Jesen.

I.

Med vejami list
trepeče zelen,
skoz tiho, brezkončno noč
že plava jesen.

In z mrzlim poljubom budi
predrobne ptičke iz sanj,
da splavajo v jasni jug,
tja v daljno, tujo stran . . .

In jutra žarki zemljó
otožno pozdravljajo,
a s solznimi očmi
vas tiho ostavljajo . . .

2.

Tam po logu, tihem logu
vmirajo zeleni listi,
in med vzdihni tožno plaka
ptičica siničica.

Ah, tam v dalji hrepenela
je po rožah, toplih žarkih
in prispela z jutrom mladim
v log je žalostna . . .

Tiho, tiho v diku rosнем
plava megla med drevesi:
»Ah, ti Fanči, kje so rože,
tvoje rožice?«

3.

Nad zemljo tiho, otožno
jesen sloni,
ah, skozi gozdove šumeče
pravljica hiti,

pravljica o lepih dnovih
sred tihih poljan,
ko deva - pomlad je plula
na daljno, širno plan.

In žalostno drevesa
veje tam klanjajo,
o tihih nočeh, o slavcu,
o sreči sanjajo . . .

Cvetko Slavin.

Slana.

Padla je na cvetko kaplja,
srce ji oledenelo:
cvet bil strt, obran . . .

Na srce kanila solza,
in odšel korakov tihih
je iz duše dan . . .

Andrej Rapè.

Pod zemljo.

Spisal *Mihael R.*

»aj vem, da ne bom imel poprej miru, dokler te ne uslišim«, so dejali smeje se gospod Rošek svojemu sinku Nandetu, ki je od veselja poskočil, ko je začul te besede.

Pa saj ne veste, ljubi čitatelji, kam je silil Nande svojega očeta, kaj ne? Povem vam: pod zemljo!

»Pod zemljo? V grob?«

Motite se! Grob ni niti dva metra globoko v zemlji, a Nande je hotel globeje — hotel je sto metrov globoko v zemljo.

»Moj Bog, to je pa že v peklu!« bo zastokal ta ali oni pazni čitatelj.

Ne, tako globoko pa zopet ne! Naj povem natančneje, kam je silil deček.

V njegovem domačem kraju kopljejo premog, in prav pogosto je čul od svojih tovarišev součencev, ki so sinovi premogarjev, kako prijetno je spodaj pod zemljo, kjer kopljejo premog.

»Pa se preobleci, v tej obleki ne pojdeš«, so mu dejali oče, »tudi jaz bom oblekel drugo obleko«.

Brzo je stekel deček v sosednjo sobo, kjer je imel spravljeno obleko in v malo minutah se je že vrnil — v najlepši praznični obleki.

Toda kaj to? Oče so baš oblačili najslabšo obleko, a ko so zagledali sinčka, so se pričeli glasno smejati.

Debelo jih je gledal Nande in šele, ko so mu oče povedali, da je praznična obleka le za šolo in cerkev, a ne za pod zemljo, se je tudi sam nasmehnil, četudi nekam prisiljeno, ker ga je bilo sram. Seveda je praznično obleko hitro zamenjal z najslabšo, in odkorakala sta z očetom proti premogokopu.

Kaj zgovoren je bil deček to pot. No, molčeč ni bil sicer nikdar, kakor je že navada pri mladini, a danes mu je jeziček še posebno neutrudno migal. Vse je hotel vedeti, da so bili oče že skoro nevoljni.

Naposled sta se približala kraju, kamor sta bila namenjena. Nande je lazil tu okrog Bog zna kolikokrat že, pa zanimalo ga ni še nikdar toliko kot danes. Dvakrat je preštel vse delavske hišice, neredno raztresene na okolo, in občudoval je veliko poslopje, v katerem je bučala obilica mogočnih strojev. Posebno se mu je prikupil ta dan velikanski železni dimnik.

Črez prag tega poslopja Nande še ni stopil in zato je videl mnogo novega. Ti sopihajoči stroji in ono-le železno kolo, ki je višje kot vsaka

delavska hišica, to je za vsakogar, ki pride prvič semkaj, zanimivo, kaj šele za dečka, ki še ni storil nobene stopinje iz svoje rojstne vasil!

Zdajci je zapel zvonček, in mož, stoječ pri stroju, je odprl železno pipo, da je mogla vodena para po cevi v sosednji stroj, katerega kolesa so se takoj pričela vrteti. Tudi oni valj tam zadaj se je jel vrteti, in nanj se je navijala močna železna vrv, prihajajoča navzgor iz temne globine . . .

Zopet je zapel zvonček, mož je zavrtel pipo na drugo stran, valj se je ustavil, a na koncu vrvi je visela nekaka železna hišica, v kateri je tičal voz, poln premoga, s kakršnim kurijo doma v peči. Delavec v zamazani obleki je pristopil, odprl hišico, potegnil iz nje voz, porinil nazaj praznega, in zopet je zapel zvonček, valj se je jel vrteti na obratno stran, in vrv se je odvijala ter se pogrezala s »hišico« v globočino. Ne dolgo, in zopet je prihitela »hišica« s polnim vozom navzgor. Ko je delavec tega odstranil, sta vstopila gospod Rošek in Nande s prižgano delavsko svetilko v roki. Nandetu je srce močno utripalo, in boječe je vprašal očeta, kaj bi bilo, če bi se vrv utrgala. Oče ga je potolažil, češ, hišica je tako urejena, da se takoj ustavi, če se odtrga vrv. Deček bi rad zvedel, kako je to mogoče, pa zvonček je zadonel, stroj zahreščal in — že je letelo navzdol tako naglo, da je dečku, nevajenemu take vožnje, pohajala sapa. K sreči se je »hišica« kmalu ustavila, in prvo, kar je storil deček, je bilo to, da je pogledal navzgor. Ničesar drugega ni videl kot neprodarno temo, le ko je dlje časa napenjal oči, je opazil v daljni daljavi drobno pičico — dnevno svetlobo. Stopila sta z očetom iz »hišice«, v katero je delavec takoj potisnil premoga poln voz, ki je bil v malo trenutkih že vrhu zemlje.

»He, tu je pa prijetno«, je vzkliknil deček.

In res! Toplo je bilo kakor zgoraj na solncu, svetlo tudi, zakaj mnoge delavske svetilke so dovolj razsvetljevale ne prevelik obokan prostor. Življenja je bilo tudi dovolj. Delavci so namreč prepevali, da jih je bilo veselje čuti. Ko so zagledali gospoda Roška, so utihnili ter ga spodobno pozdravljali. Prvo, kar je ugajalo dečku, je bila obilica železniških tirov z ne popolnoma en meter oddaljenima šinama. Po njih so delavci neprenehoma vozili vozove: polne do navpične jame v »hišico«, prazne pa iz nje na stranski tir, kjer so jih več skupaj sklenili, da jih odpeljejo lahko obenem v jame, katerih je bilo videti na vseh straneh tega obokanega prostora.

Baš se je začulo sem od vzhodne strani ropotanje koles in — vlak je tu z živim strojem spredaj — s konjem.

To je bilo zopet veselje za dečka: živ konj tako globoko pod zemljo!

Ko ga je hlapec ustavil, je stopil Nande takoj k njemu in ga potolkel po vratu, da se prepriča, ali je res živ.

Nato ga je hlapec odpel od polnih voz ter ga odvedel v hlev . . . Kaj, ne verujete? Pravi hlev imajo spodaj, le verujte, zakaj konje potegnejo vse leto le enkrat, dvakrat na površje, sicer so pa vedno spodaj.

Nato pa je pripeljal iz hleva drugega, spočitega konja ter ga pripregel pred vrsto praznih voz.

»Na katero stran jih potegnete?« je vprašal gospod Rošek hlapca. Odgovoril je, da pod Goro ter ponudil »potnikoma« prostor v vozu, v katerega je tudi sam stopil. Ko sta to storila, je hlapec pognal, in počasi sta se peljala gospod Rošek in Nande sto metrov pod zemljo tja pod vas Goro, do kamor so se že prikopali pridni delavci.

Rov se je zožil; bil je le malo nad glavo visok, širok pa tudi ne toliko, da bi šla lahko dva tira vzporedno. Pogosto se je zavil zdaj na to, zdaj zopet na drugo stran, potem zopet malo navzgor ali navzdol, kakor je baš ležal premog, ki se nahaja vedno v žilah, po par metrov visokih in širokih. Večkrat se je prikazala v daljavi lučca, ki je prihajala vedno večja in večja, dokler se niso pripeljali do nje; delavci so popravljali obok rova, da bi se kaj ne odrlo in se tako ne prigodila kaka nesreča. Stranski rovi niso obokani z opeko ali s kamenom, ampak so le podprti z močnimi smrekovimi stebri, ki jih privažajo v ono »hišico« z zemeljskega površja. Ker kaplja od vseh strani voda, segnijejo ti stebri kaj kmalu, in zamenjati jih morajo z novimi.

»Kdaj pa pridemo do konca?« je vprašal deček hlapca, ki mu je zardil, da bodo kmalu pri delavcih.

»Glejte, gospod«, je dejal potem, obrnivši se h gospodu Rošku, »tu-le je pred dvajsetimi leti ubila treskava sapa Krištofiča; saj ste ga poznali, velik je bil in pa suh, in njegov sin je sedaj kovač«.

Gospod je pritrdil, da se še spominja, in deček je že odprl usta, želeč zvedeti kaj več o tej nesreči, pa motili so ga zamolkli udarci in žareče lučce, ki so se zopet prikazovale ter se vedno večale. Začulo se je tudi vedno razločnejše govorjenje delavcev in — vlak se je ustavil.

Zdaj je imel Nande zopet mnogo občudovanja. Svetilke so obsevale do pasu slečene može, ki so neutrudno kopali s težkimi krampi, ali vrtali v kamen luknje s svedri, ki so pa drugačni nego oni, s katerimi vrtamo les. To so namreč 2 do 3 cm debele, ravne železne palice, ki so na spodnjem koncu stolčene v ploščo, podobno majhni sekiri. Ta konec se nastavi na kamen, na drugi konec pa tolče delavec s težkim kladivom.

»Čemu pa rabijo te luknje?« je vprašal deček očeta.

»V te luknje se nasuje smodnik«, so dejali oče. »Do tega napeljejo ob strani drobno vrvco. Nato luknjo, kolikor je je prazne nad smodnikom, dobro zatolčejo s suho zemljo. Če prižgo vrvco na zunanjem koncu, gori ta počasi. Vsi delavci morajo seveda bežati daleč v stran. Ko prigori prižigalna vrvca do smodnika, se ta užge in z močnim pokom odtrga velike kose premoga, ki bi ga s krampi le težko odločili.«

»Kako pa veste, da smo tu-le pod Goro?« je vprašal deček hlapca, ki je sedaj odprezal konja.

»I, kako! Še več vem, tudi to vem, da smo baš sedaj pod gorskim pokopališčem.«

Deček ga je neverno pogledal.

»Ali ne veruješ?«

»Verujem že«, je dejal deček modro, »a kdo je mogel to izračunati?«

»Izračunati? Gospodje! Ti znajo vse. Le uči se, pa boš sam kdaj tako učen.«

Deček ni bil zadovoljen s takim odgovorom in povpraševal je očeta, kako se to izračuna.

»Dragi moj«, so dejali oče in se nasmehnili, »tega sedaj še ne umeš. S pomočjo kompasa in zemljevidov se to izračuna. Le čakaj, da prideš v višje šole! Naučil se boš poleg tega še mnogo drugega. Tudi to, da boš že vrhu zemlje lahko izpoznal, kje se nahaja daleč spodaj premog ali kaj drugega.«

»Kaj, ali ni premog povsod pod zemljo?« je zopet vprašal deček.

»Ali veš, iz česa je premog?« so dejali oče.

»Zoglenel les je.«

»No, vidiš, tam, kjer ni rastel les, tam torej ne more biti premoga. A tudi tam, kjer je bilo dovolj lesa, ga ni vedno, zakaj ta les sta morala pokriti blato in voda, da ni mogel do njega zrak, ker, če ni zraka, ne more les sprbneti ali segniti, ampak zogleni, to je — izpremeni se v premog. Tu, kjer smo sedaj, so stali pred več tisoč leti veliki gozdi, ki sta jih pa pokrila voda in blato, da so se tako počasi izpremenili v premog.«

Potem sta se po kratkem razgovoru poslovila od prijaznih rudarjev in stopila v »hišico«. Delavec je potegnil za vrvco — par sekund pozneje je zadonel visoko zgoraj jedva slišno zvonček — in »hišica«, pritrjena na železno vrv, je šinila naravnost navzgor.

Zlato solnce je baš tonilo za gorami, in zadnji žarki so trepetali v komaj čutnem vetričku, ko sta prikorakala »potnika« do domače strehe.

Naša Danica.

Spisal Ivo Trošt.

naša Danica je dobro dekle!

Doma pri mami kuha, lika, pere, pospravlja perilo, celo krpa in prime za metlo, ko ni dekle doma. A kako lepo šiva, veze in plete! To treba samo videti. Letos je dovršila domačo šolo, dovršila — izvrstno. V zlatih bukvah je zapisana na prvem mestu.

Prav krasno piše in riše, računa pa gladko kakor vsak štacunar.

Ali res še kdo ne verjame, da je naša Danica dobro dekle?

Letos začetkom poletja nas je obiskala neko nedeljo popoldne teta Liza iz mlina ter naravnost vpričo vseh pohvalila našo Danico. »Moja mila Danica«, ji je rekla, »vedno si bila tako dobra in marljiva, zato ti bom nekaj dala, ko prideš k meni, nekaj prav dobrega, veš!«

In Danici se je lice raztegnilo, in ob obeh straneh ust sta se pokazali dve majhni jamici, ki sta svedočili, da ji dobro de pohvala, pa da tudi sama ve, kako je pridna. Njen hvaležni, smehljajoči se pogled je razodeval, da je že uganela, kaj dobrega jo čaka v mlinu, kjer je že použila toliko dobrih

malic in čula pri dedu toliko lepih pravljic, ko je zlasti ob nedeljah in praznikih počivalo mlinsko kolo.

»Le nikar je preveč ne hvali«, je rekla naša mama, ko je odšla Danica za drugimi otroki na trato. »Veš, Liza, z Zdenkom in Mileno ni nič posebno strpljiva; misli, da morata toliko vedeti kot ona, toliko znati kot ona in toliko in tisto storiti kot ona. Zaradi tega je najrajši nemir v hiši. Naš Zdenko je veljaven, dasi še majhen; in ker mu pomaga tudi Milena, hočeta v složnosti premagati Danico, ki se pa seveda jezi, joče in tudi otepa okolo sebe.«

Ko bi tedaj mogla vedeti Danica, da je teta Liza obilnost svoje obljube zaradi tega že v duhu skrčila na dobršno polovico, bi se gotovo zopet hudovala na trati. Dobro je, da človek vsega ne vidi in ne ve.

Pa vendar je nesla drugo popoldne malo pred večerom poln predpasnik samih rumenih, zrelih in nad vse prijetno dišečih marelic od tete iz mlina domov. Seveda sta se s teto domenili vse, česar treba, in Danica je seveda — pametno dekle — tudi obljubila teti vse, česar je bilo treba, in sklenila opustiti še te napake.

Stopajoči mimo zatvornice, odkoder izpuščajo vodo na jez proti mlinu, ji je zahajajoče solnce prav toplo ožarilo veseli obrazek. Zdelo se ji je, da se smehlja celo veliko božje solnce, videč toliko sladkega sadja v njenem naročju, in voda, skozi zatvornico prijetno žuboreča, da ji govori sladke besede zadovoljnosti in pohvale. Kaj počneta nocoj Zdenko in Milana? O, to sta malčka, malčka, dasi nosi Zdenko z nedosežnim ponosom že drugo leto tablico in abecednik v šolo in dasi piše Milena že s tinto. Teta Liza nima nikogar rajša kot njo, zato ji je pa tudi danes naložila toliko rumenih marelic. A Danica jima danes že pokaže, da je res nekaj več: Nikomur ne da niti koščice!

Voda je glasneje in čudno žuborela poleg Danice, zahajajoče solnce se je uprlo vanjo prav žarko, in spomnila se je teti dane obljube in pa pripovedke rajnega deda, ki je nekoč od daleč ponoči prihajal pozno domov in opazil, da mu je sosed — gotovo nehote — prekosil na travniku. Žejen se sklone, hoteč se napiti vode pred zatvornico, kjer je baje najboljša, pa ugleda pred seboj v globini zvezdnato nebo in izmed premnogih zvezd proti sebi hitečega ognjenega zmaja. A zmaj je prihajal vedno večji, vedno groznejši. Deda je hipoma minila jeza, in od straha se ni upal niti dvigniti se od vode.

»O Bog, o Bog«, je vpil, »saj ga ne bom tožil!«

To je pomagalo. Ded je sicer videl v vodi par zvezdnih utrinkov, (kar je pozneje pravil sam), a ponoči se mu je zdela svetloba podobna zčaju; sosedu pa vendar ni tožil in ni se kesal, da ga ni.

Tudi Daničin sklep je bil: Nič več ne bom otročja in Zdenka in Milene ne bom več dražila — saj sem že velika! Sočnih marelic se ji je pa vendar zdelo škoda, da bi jih dala onima nagajivcema, ki v svesti si, da sta v večini, v prepornih trenutkih največkrat kličeta mamu na pomoč. — Ha, Zdenko, Milena, ne bosta jih hrustala teh-le lepih marelic!

Toda solnce se je bliščalo naproti, voda pod zatvornico je šumela še čudneje, in sploh se ji je zdel kraj, kjer je ded videl zmaja, sam na sebi grozeč . . . Spomnila se je tete Lize in njenih opominov in svojih sklepov. — Ali ne sliši, kako lepo jo prosi Milena, nje sestra? In Zdenko bi najrajši pozabil vse dosedanje žalitve, tako milo jo gleda. Ne, to je solnčni soj, to je le šum vode. Tako se ji je zdelo. — Podvzivala je korake proti domu,

zamahnila z roko kakor v potrdilo sklepu: Nikomur nič! — in zrla z licem, polnim radosti, proti zahajajočemu solncu. Le prav tam daleč, daleč v spominu je ostalo vprašanje: Pa če me ne bosta več dražila?

* * *

In še jo je dražil Zdenko, da je prevelika za šolo, prevelika za marelice in tetine ljubeznivosti. Danica pa, veste naša Danica pograbi pest marelic ter jih zarine bratcu v klobuk, da se je glasno zarežal; ona mu je pa rekla mirno: »Na, jej, potem govori!«

Pa ni govoril več Zdenko; preveč opravila je imel z marelicami. Ko je požil poslednje, je tolkel kosti in izbiral sladka jedrca. E, Danica je dobro dekle. Zaman je ne hvalijo vsi — prav vsi; zdaj namreč tudi naša mama in teta Liza, pa zares!

PRILOGA „ZVONČKU“

Električna cestna železnica.

Opisal *Kramarjev.*

aše stolno mesto, bela Ljubljana, se je po potresu, ki jo je razrušil dne 14. mal. travna 1895. l., prenovila skoro docela. Tam, kjer so prej stale neznatne hišice, stoje sedaj visoke, krasne palače. Ozke, temne ulice in trge so razširili ter napravili še mnogo drugih novih ulic in cest. In vendar še ni vse izgotovljenol Vedno še zidajo ljudje nove hiše in odvarjajo nove ulice, da prihaja Ljubljana vedno lepša in lepša.

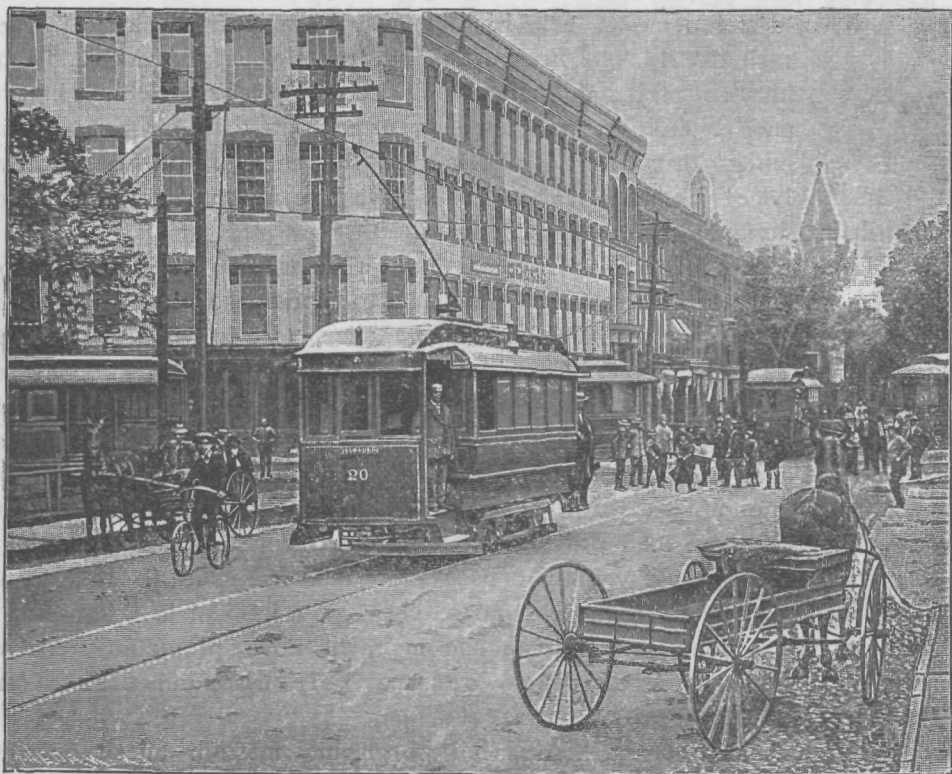
Leta 1898. so uvedli v Ljubljani tudi električno razsvetljavo, ki je za vse mesto prav velikega pomena. S to napravo se ni dognalo le to, da razsvetljujemo s pomočjo električne sile ulice, trge in svoja stanovanja; dognalo se je mnogo več. Električna sila goni namreč tudi ljubljanskim obrtnikom razne stroje, tako n. pr. goni mizarju žage, stroje za vrtanje, žlebanje in oblanje, ključaničarju goni mehove, svedre in druge stroje, da, še celo krojaču, črevljarju in šivilji lahko goni šivalne stroje. Za vse te stroje se je poprej uporabljala parna ali pa kaka druga sila, ki je bila pa dokaj dražja in nikakor ne tako priročna kakor je električna sila. Vendar pa s tem še ni bilo doseženo vse v procvit naše Ljubljane. Manjkalo ji je še prometnih sredstev. Do sedaj smo se vozili po Ljubljani le z izvozčki, a sedaj so nam s pomočjo električne sile napravili novo prometno sredstvo, napravili so namreč električno cestno železnico ali električni tramvaj.

Meseca mal. travna t. l. so začeli po glavnih mestnih ulicah polagati železne šine, t. j. tir, po katerem naj bi vozil električni tramvaj. V sredi nad tirom, kakih 5 metrov visoko, pa so napeli skoro za svinčnik debelo bakreno žico. Ko je bilo vse to izgotovljeno, so postavili na tir jako okusno izdelane vozove, ki naj bi prevažali ljudi po mestnih ulicah in cestah.

Ko so postavili na tir prve vozove, se je nabralo okolo njih vse polno radovednega ljudstva, ki je z veseljem gledalo, kako so se ti vozovi brez vidne sile na znamenje izprevodnikovo jeli pomikati po železnem tiru.

Vem, da bi tudi tisti izmed vas, ki nimajo prilike, da bi si ogledali to železnico, radi vedeli, kakšna je vendar ta čudovita naprava. Zato vam podaja »Zvonček« sliko. Na tej sliki vidite dva taka voza. Sprednji nosi št. 20, in vidite ga prav razločno, drugi stoji pa v ozadju na desno. Številka 20 le

znači, kateri voz je to. Vsak voz ima svojo zaporedno številko. Voz stoji s štirimi kolesi na železničnem tiru. Na strehi pa je pritrjena kovinska palica, ki sega prav do prej omenjene žice in se plazi ob nji, kadar se voz premika dalje. Da pa ta palica pri premikanju voza ne izgreši žice, ima na vrhu pritrjen škripec z globoko zarezo, v katero sega nadstrešna žica. Pri ljubljanskem električnem tramvaju je namesto škripca napravljen velik podolgast kovinski obroč, drsalni locenj imenovan, ki je mnogo boljši nego škripec. Ta drsalni locenj, oziroma kovinska palica pa je v električni zvezi z dvema strojema, ki sta pritrjena na spodnjem delu voza med obema osema voznih koles. Tak stroj imenujemo motor, ki ima nalogo, pomikati voz po železničnem tiru. Električna sila, ki goni vso to napravo, se zbuja v mestni

elektrarni s pomočjo ogromnega stroja, imenovanega dinamo-stroj. Od tega gre električna sila v posebne štirioglate posode, ki so med seboj kovinsko zvezane, tako da more krožiti električni tok skozi vse. V teh posodah se shranjuje v elektrarni proizvajana električna sila. Zato pa imenujemo te posode elektroshrambe, nabiralnike elektrike ali pa akumulatorje. Ti akumulatorji so v Ljubljani postavljeni v velikem, kleti podobnem prostoru mestnega magistrata. Ti akumulatorji pa so v zvezi z nadstrešno žico, ki dovaja motorjema v tramvaju električno silo, in pa z železničnim tiru. Kadar se torej hoče, da se električna železnica prične pomikati po tiru, se pusti, da kroži električni tok iz akumulatorjev po nadstrešni žici, ki jo

imenujemo po nje izumitelju Trolleyu Trolleyjeva žica. Električni tok gre potem po drsalnem locnju v motor in iz tega po železničnih šinah nazaj v akumulatorje. Kakor hitro pride električni tok v motor, jame le-ta delovati, t. j. njegov vrtljivi del se prične z veliko silo vrteti okolo svoje osi, ki nosi majhno zobčasto kolo. To kolo pa se vjema s svojimi zobmi v drugo podobno, a večje kolo, ki je pritrjeno na osi voznih koles. Zato se morajo vrteti tudi ta kolesa, in voz se premika s poljubno hitrostjo po tiru.

Na vozu je strojevodja, ki spušča električni tok v motor in vodi torej voz; poleg njega pa je tudi izprevodnik, ki daje z majhnim zvoncem znamenje, kdaj naj strojevodja voz ustavi ali spravi v tir, obenem pa daje ljudem, ki se vozijo, proti določenemu plačilu vozne listke.

Električna sila, ki se tu uporablja, more postati tudi nevarna ljudem in živalim, ki bi prišli z njo v neposredno dotiko. Če bi se n. pr. odtrgala zračna žica in bi padla na kakega človeka ali kako žival, bi nastala za dotičnega velika nevarnost, da, električni tok ga utegne celo usmrtiti ali pa pohabiti za vse življenje. Tudi bi bilo jako nevarno, ko bi se napete žice dotaknili z mokro palico, še bolj pa s kovinskim drogom. Bodite torej vsekdar oprezni, da se izognete nesreči!

Jazbec.

Spisal dr. Ivan Robida.

S tavim krajcar ali tudi dva, da ne poznate te živali, kakor jo kaže slika pred vami. Pes ni, ker ima prekratke noge, pa tudi maček ni, ker ima prepodolgasto glavo, a tudi lisica ne, ker nima dolgega in metlastega repa! Saj vidim, da ne veste, kako se pravi tej živali, ker je še tudi niste videli nikoli. In jaz vem, zakaj ne. — Ker stanuje daleč sredi temnih gozdov, globoko pod zemljo in ker prihaja samo takrat iz brloga, ko vi vsi davno že spite in sanjate o zlatih angelcih!

Pa naj bo, povem vam, kako je ime temu stricu, in še kaj več, če boste pazno poslušali. No, glejte torej, to je — jazbec.

Da, jazbec! Ni res — čudna žival! Preko vsakega očesa se vlečeta na obeh straneh ploščate glave žametastočrna pramena, med katerima se blišči bela lisa, raztezajoča se čez čelo pa doli na tilnik. Sicer mu pa život pokriva siva, resasta dlaka, ne sicer gosta, zato pa tem bolj dolga in ščetinasta. Na kratkih, lopatastih nožicah so črnobarvene kocine krajše, zato pa tem gosteje nasejane. Po sredini hrbtna dolžine nosi jazbec precej široko, temno-sivo progo, ki preide tudi na njegov precej majhen in ploščat rep. Gorenja čeljust presega z majhnim rilčkom spodnjo, v obeh pa tiči vrsta drobnih, a močnih in ostrih zob. Uhlji pa so tako majhni, da se komaj zapazijo; tudi

oči, črne kot oglje, niso kaj velike — a vzlic temu jazbec izvrstno sliši in vidi, pa tudi njegov nos ne vohlja nič manj kot slabo.

Rekel sem že, da ima lopataste nožice, oborožene s krepkimi kremplji. Pa jih tudi v istini rabi prav kakor lopate, zakaj njemu se ne godi tako dobro kakor vam, ljubi otroci, ki vam skrbe starši za dom in stanovanje. Jazbec pa si mora to vse sam preskrbeti; dela se ne straši in ker ima pripravno orodje, si kaj brzo izkoplje na kakem samotnem kraju luknjo v zemljo, ki jo z nadaljnim grebenjem izvede v razširjen podzemski rovast brlog. No, časih se pa tudi malo polenari, da si ne izgube sam svoje palače — namreč tedaj ne, kadar najde prazno stanovanje, v katerem je svoj čas že morda bival kak njegov sorodnik.

V takem stanovišču torej preživi jazbec vsaj dobro polovico svojega življenja; dnevne svetlobe se boji, in pred mrakom ga ni videti izven njegove trdnjave. Zvit v svitek, nosek utaknjen med zadnji nogi — tako leži na svojem iz mahú, mrve in listja znešenem ležišču! Kadar pa pri svetitjo večerne zvezdice ali priplava srebrna luna na nebo, tedaj si misli jazbec: »Čas bo, da vstaneš!« Tudi želodec ga opominja — zaspanega, čmernega samotarja. Pomane si oči, otrese prah in pesek iz kožuha, malo pogodrnja in leze previdno k izhodu, neprestano nubajoč, če ne bi kje našel svarilno sled, ki bi mu izdala, da preži sovražnik nanj; zakaj jazbec je jako nezaupljiva in

previdna zver. Vsaka senca, vsak veter, vsak najmanjši šum se mu zdi sumljiv, in takoj se umakne v svoje podzemsko rovišče nazaj, če se mu ne zdi

vse v redu. Ako je končno srečno izlezal iz luknje, postoji malo ter pomišlja, kam bi jo ubral to noč na — zajtrk. In tedaj se prično zanj nove skrbi: on nima mamice kakor vi, da bi mu skuhala skodelico sladke kave ali mu jo morda celo prinesla na posteljico, kakor se to dogodi marsikateremu izmed vas, kar vas je pravih zaspančkov, ki radi malo pozaspate, posebno pa, kadar so počitnice, ni res?

Jazbec si mora sam iskati svojega kosilca. »Kam naj bi šel nocoj?« se vprašuje. »Ondi doli v vasi pri sosedovih je medena tepka — ej, to bi bila pojedina, da bi se kar slin cedilo! A črni Sultan na dvorišču je zvest čuvaj in ne trpi, da bi hodili tuje pobirat domačega sadja. Mala Anica in njen še manjši bratec poiščeta zjutraj vsako hruško, ki je padla ponoči z drevesa; če bi ta dva poprosil!« — Pa kaj, ko govoriti ne zna, se jih tudi boji in vrhutega ne bi šel za ves svet ob solncu iz brloga. S Sultanom pa ni nič! Ta bi ga zgrabil brez usmiljenja za vrat in mu raztrgal njegov lepo osnaženi, gorki kožuh, če ga ne bi kar na mestu zadavil. In jazbec premišlja

dalje . . . »Aj, tja pojdem«, se končno odloči, »na Jamarjevo njivo. Tam je visoka, mlečnata koruza, in tudi ta mi pojde v slast.« In tako jo krene med grmovjem in visoko travo, med širokolistnatimi bukvami in vitkimi jelkami

po gozdnem robu na njivo. Kmalu se izgubi med visokimi koruznimi stebli in mogočnimi njenimi listi, in le njegovo glasno cmakanje svedoči, kako obilo obeduje. In vedno še lomi stebela, in še se čuje čudno hlastanje in žvečenje v samotni, tihi noči, dokler se ne pokaže na vzhodu nad gorami jasni svit prve jutranje zarje. To pa je za jazbeca znamenje kakor za vas šolski zvonec ali ura na stolpu — hajd! — domov po rosni travi in jutranji megli! Tuintam se še malo obregne, postoji, oddahne in prisluškuje. V daljini zalaja pes, za njim drugi, tretji . . . med resjem se oglašča gozdni škrganec, na visoki hoji skovika skovir. Čas je, da se vrneš, nočni potnik! Tedaj pa izgine naš prijatelj kakor senca v gostem grmovju, in ko prisvetijo prvi solnčni žarki na rosno zelenje, že smrči doma ta gozdni čudak in spi trdno spanje — pravičnika.

Pravičnika? — Ne vem, če je vedno tako pravično to spanje, in če nima naš znanec ničesar na vesti, kar bi mu jo utegnilo težiti, če bi jo sploh imel. Jazbec namreč ni vedno tako nedolžen, kakor se je pokazal to noč. Priložnost dela greh, pravi star pregovor, in tako je tudi pri jazbecu. Če najde pri svojih nočnih potovanjih jajčeca v drobnem ptičjem gnezdu, ali tudi mlade, komaj izvaljene ptičice v njem, tedaj se prav nič ne obotavlja in spravi vse v svoj vedno lačni želodec. In kadar naleti na zajčka - mladiča, ki še ne zna dobro skakati in bežati, ali dobi v kremplje bolno jerebico, ju zadavi in poje brez vsakega usmiljenja. Poleg škode torej, kar jo napravi na poljskih pridelkih, pade tudi še marsikatera divjačina na njegov račun.

Krivo pa bi mu delali, če bi ga naravnost imenovali tatú ali roparja. On ne zalezuje nikdar živali in se izvečine redi s sočivjem, sadjem, lesnikami, jagodami, polži in hrošči. V tem zadnjem slučaju je celo koristna žival, četudi seveda v neznatni meri. Več nam koristi njegov kožuh in njegova mast, ki ju lovec lahko proda za dober denar, če se mu je posrečilo vjeti jazbeca ali ga ustreliti, kar pa ni prav posebno lahko, ker se zna jazbec dobro skrivati in tudi ni nikakor počasen. Vrhutega pa, kakor smo videli, je jako oprezen in nezaupljiv, tako da se ne zaleti kar meni nič tebi nič v pretečo mu nevarnost.

Jazbec živi vedno samotno in ne ljubi družčine. Meseca velikega srpana se ženi, pa ne živi kaj dolgo s svojo družico, ampak zakon se razdere kmalu, in mož in žena hodita zopet vsak svoja pota — tja do jeseni.

Ko pa padejo prve slane, in se obelijo vrhovi naših planin, tedaj se jazbec zakoplje še globočje v svoj brlog in leže k zimskemu spanju, ki ga spi tja do konca meseca svečna. Ker seveda med tem časom ničesar ne je in gre kvečjemu parkrat pit na bližnji studenec, močno shujša in se prebudi spomladi z veliko slastjo in lakoto, katero izkuša po možnosti utešiti z vsem, kar se mu zdi količkaj povzbitno.

Pri jazbečevi ženi — materi jazbečuhi — pa pridejo sedaj še druge, nove skrbi na vrsto. V sušcu — časih malo prej, časih pozneje — pridejo mladiči na svet. Prav čudni so ti malčki v svojih volnatih kožuškkih, iz katerih gledajo plaho drobne, črne oči. Kadar nehajo sesati, tedaj jim pri-naša mati še nekaj časa potrebne hrane, potem pa jih ostavi za vedno, in

mali ubožčki se osamljeni razkropé širom gozda, po grmovju in luknjah in morajo že v nežni mladosti skrbeti za svoj vsakdanji živež.

Mladi jazbeci se dajo udomačiti in se privadijo dokaj na človeka, tako da gredo kamorkoli z njim. Vendar ostanejo tujim ljudem nasproti ves čas svojega življenja plahi in nedostopni. Kadar pa se postarajo, tedaj so vedno slabovoljni in popadejo večkrat tudi brez vzroka lastnega gospodarja. Poleg tega prespe ves dan in se skrivajo v vsakem temnem kotičku, katerega morejo doseči. To bi pa že za vas ne bilo, ni res, dragi otroci, in kužek, ki se ves dan suče in dobrika kraj vas, vam je gotovo ljubši. Saj je pa tudi pes domača žival, jazbec pa gozdna, kjer edino se počuti tako dobro kakor kužek v hiši vašega očeta in vi z njim.

Náš Žiga na dvorišču.

Rica, rica, raca
iz vodé kobaca,
kréljut dviga,
z repkom miga,
zdaj na levo, zdaj na pravo
zviija vratek, meče glavo.
Rica, rica, raca
iz vodé kobaca.

Píta, píta, púta
pesek brska ljúta;
kljun je njen kot iz zlata,
prelepó oko ima.
Píta, píta, púta
pesek brska ljúta.

Píta, píta, púta
pesek brska ljúta,
glasno kliče: „Kokodak!
K meni brž pred hišni prag!“
Piške drobne prilete,
se ob puči razvrsté:

„Tu smo vaše piške zdaj,
kaj bi radi, mamka, kaj?“
Púta pravi: „Mojčki vi,
glejte zrnja — en, dva, tri —
miza je pripravljena,
jed na nji postavljena!“
Píta, píta, púta
pesek brska ljúta.

Giska, giska, goska
naša nima noska,
kljun zato pa lep ima,
brode v vodi, čopota,
vozi sem se, vozi tja
kakor barka sred morja.
Mož-gosjak za njo hiši,
se nad gosko razjezi:
„Kdo pa kuhl bo doma,
če se nosiš kot gospa?
Goska mora koj domú
kuhat zajtrka možú!“

Dr. Ivan Robida.

Labodi.

Ruska narodna. Priobčil *Brinjós.*

ivela sta starček in starka; imela sta ljubeznivo hčerko in majh-
nega sinka. — »Hčerka, hčerka!« pravi mati, »midva greva na
delo in ti prineseva žemljo, ti kupiva robček in novo krilce: toda
biti moraš pametna, skrbno varuj bratca in ne hodi z dvorišča!«

Starši so odšli, a hčerka je pozabila, kaj so ji bili naročili:
položila je bratca na tratico pod oknom, a sama je zbežala na cesto, se igrat
in poskakovat. Prileteli so pa labodi, zgrabili dete ter ga odnesli na svojih
belih perutih.

Prišla je deklica pod okno — a joh, prejoj! — bratca ni nikjer! Letala
je sem, letala tja, prebrskala vsak kotiček — vse zaman! Klicala je na vse
grlo in točila bridke solze, ko se je spomnila, kaj porečejo oče in mati —
toda bratca le ni nikjer!

Prihitela je naposled na širono polje; zableščalo se je nekaj belega daleč
na sinjem nebu. Deklica je izpoznala jato labodov, ki so se pravkar skrili
za temno lesovje. Slišala je že dostikrat govoriti o teh pticah, da so napra-
vile kako hudobijo in tuintam odnesle celo kakega otroka. Rekla je torej
sama pri sebi: »Ti — in nihče drugi — so ugrabili mojega bratca!«

Ubrala jo je torej za labodi. Leti in leti — tam stoji topla pečka.

»Pečka, pečka, povej mi, kod so leteli labodi?«

»Ako poješ košček moje ržene pogače, pa ti povem.«

»Nak, pri nas doma še pšenične ne jem!« — In pečka je molčala.

Deklica leti dalje in dalje — tam stoji jablana.

»Jablana, jablana, povej mi, kod so leteli labodi?«

»Ako sneš eno lesniko, pa ti povem!«

»Nak, pri nas še sladkega sadja ne jemo!«

Leti in let, kar jo noge neso, in prisopiha do mlečne reke; ob njenih
bregovih pa je stal ovseni močnik.

»Mlečna reka, močnikovi bregovi, kod so leteli labodi?«

»Pojej mojega ovsenega močnika z mlekom — pa ti pokažem!«

»Nak, pri nas doma še smetane ne jemo!«

Dolgo bi še deklica letala po polju in blodila po gozdu, da ni zagledala
na potu ježa. Hotela ga je že suniti stran, a zbala se je, da bi se ne zbodla.
Vprašala ga je torej rajša: »Ježek, ježek, nisi li videl, kod so leteli labodi?«

»Viš, tod-le!« je odgovoril jež. Deklica je dirjala zopet dalje — in glej,
tu zagleda hišico, stoječo na kurjih nogah in vrtečo se kakor žvrklja. V hi-
šici pa sedi jaga-baba s škrbastimi usti in glinasto nogo. Jaga-baba sedi in
momlja — a bratec se igra na klopi z zlatimi jabolki.

Ko ga je sestrica zapazila, se je zmuznila v hišico, zgrabila bratca in
zbežala. Toda labodi so zleteli takoj za njo.

Že je blizu nje leteča jata — kam naj se skrije sirota? Teče, teče reka,
a ob nji bregovi ovsenega močnika.

»Rečica draga, skrij me, skrij me!«

»Pokusi mojega močnika!« Deklica si ni znala pomagati — in jedla ga je. Reka pa jo je skrila pod skalo na bregu. Prileteli so labodi in zleteli čez njo. Deklica je zlezla iz skrivališča, dejala reki: »Hvala lepa« in hitela, hitela z bratcem zopet dalje.

A labodi so se že zopet vrnili in ji leteli naproti. Kaj naj počne? Tam-le stoji jablana.

»Jablana, jablana mila, skrij me siroto!«

»Ali sneš eno lesniko?«

Kaj se hoče — snedla jo je! Jablana jo je skrila pod vejami in jo pokrila z gostim listjem. Labodi so odleteli.

Deklica je stekla zopet dalje proti domu, a labodi jo vnovič zapazijo in se zapode za njo. Že frfotajo njih silna krila tikoma za njo in jo bijejo že skoro v pleča. Zdajnzdaj ji ugrabijo bratca!

Hvala Bogu, na poti stoji pečka.

»Pečka, pečka, skrij me, skrij me!«

»Ako okusiš moje ržene pogače!« Deklica brzo ugrizne pogačo, skoči v peč ter se skrije v nji z bratcem.

Labodi so krog peči poletavali in poletavali, a ker so videli, da ne opravijo ničesar, so odleteli praznih kril.

A deklica je hitela domov in prišla je še ravno prav, zakaj oče in mati sta se baš tedaj vrnila in stopila čez prag v hišo.

Veter in mornar.

(Po ideji O. Zupančiča.)

Zapiha veter prav močno,
mornar pa prosi ga lepo:
„Počakaj, mamici samo
enkrat še stisnem prej roko!“

Spet veter v jadra se upre,
on vnovič prosi: „Veter, ne!
Na urtu rože mi cveto,
Bog ve, če jih zalil je kdo.“

Ho vrne se na brod mornar,
mu reče veter: „Zdaj pa kar!“
„Na breg naj stopim še enkrat,
svoj kraj bi zadnjič videl rad.“

„Pa vendar zdaj odrinem naj!“
„O, vetrček, o, čuj tedaj:
Jaz ti povem samo tako,
od doma iti je hudo!“

Kazimir pl. Radič.

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

11. Zlatolasa nevesta.

(Slovaška.)

dvajsetih let je živel v neki vasi ubog črevljar. Nekoč pridejo k njemu trije potniki prosit prenočišča. Bili so to: gospod Kristus, sveti Janez in sveti Peter.

»Ej, prav rad bi vas prenočil, toda žena mi je zbolela, in nimam drugega stanovišča, nego to-le izbico«, se izgovarja črevljar. Ko pa vidi, da so utrujeni, pristavi dobrosrčno: »A če ni drugače, vas prenočim tu-le v čumnati.«

Potniki so veseli sprejeli to ponudbo, in ko jim je bil črevljar pravil, kar je mogel, mehko ležišče, so šli spat. Ko drugo jutro vstanejo, jim pove črevljar, da so ponoči prinesle rojenice deklico v kočo. Prosi jih, naj bi kumovali detetu, češ, da bi mu bilo težko dobiti koga drugega, ker je ubog.

Potniki so šli radi za kume. Ko je bilo dete krščeno, je dejal Kristus: »Kaj naj damo tej deklici? Jaz ji dam lepoto.« — »Jaz ji dam zlate lase«, se oglasi sveti Janez. — »Karkoli prime v roke, naj se pozlati; to ji dam jaz«, obeta sveti Peter. Tako so kumi obdarili deklico. Po botrinji so odšli.

Črevljarjeva hčerka je bila čudovito krasna, je imela zlate lase in je rasla kakor konoplja. Starši se niso mogli dosti načuditi temu otroku. Slutili so pa, da so jo kumi tako oblagodarili. Proti nikomur se niso hvalili s tem, da imajo tako hčerko. Mirno in srečno so živeli v svoji koči. Vsega so imeli dovolj, odkar se je deklici izpreminjalo v zlato vse, karkoli je prijela v roke.

Minilo je leto, minili sta dve leti in še več, in krasna deklica je vzrasla v še lepšo devo. Nekega dne je prala na potoku. Kar pride mimo mlad knez. Ko zagleda krasno zlatolaso perico, ostrmi, skoči s konja, stopi k devi in jo prijazno nagovori: »Bog daj srečo, lepo dekle! Žejen sem, prosim te, daj mi malo vode.«

»Oj, rada, rada«, odgovori dekle prikupno, odloži perilo v travo in steče v kočo. Črez malo hipov se vrne z zlatim kozarcem v roki. Ročno zajame vode iz potoka in jo poda smehljuje se knezu. Napil se je je, in šla mu je v slast prav tako, kakor bi pil rujno vino. Potem je lepo zahvalil deklico in se ji poklonil, rekoč: »Kaj ne, da pojdeš z menoj na moj grad?«

Krasna deva se zardi, sramežljivo povese oči in odgovori: »Kaj pa poreko moji starši?«

»Kje so tvoji starši?« jo vpraša knez.

»Tu v tej-le koči.«

»Nu, saj jih lahko vprašava«, reče knez, prime dekle za roko, stopi z njo v kočo k staršem in si si jo izprosi za ženo. Dogovorili so se, da bo drugi dan svatovščina. Potem se je poslovil knez od svoje krasne neveste, se zavihtel na konja in odjezdil domov.

Na ženinovem gradu je bila stara gospodinja, ki je imela hčer. Obe sta bili ostudni, zli čarovnici. Starka si je vcepila v glavo, da si vzame knez njeno hčer za ženo. Kar nenadoma zve, da se poroči knez s krasno devo. Stara čaravnica se razsrdi in sklene, maščevati se na črevljarjevi hčeri in knezu pokaziti veselje.

Drugi dan so pripravljali pridno za svatovščino. Ko je bilo vse gotovo, so zapregli iskre konje v krasne vozove. Ženin in svatje so sedli

nanje in se odpeljali k poroki. Stara čaravnica je bila za teto, njena hči za družico. Po poroki zo zopet sedli na vozove in peljali nevesto na novi dom. Ona se ni vozila z ženinom, ampak s teto in z družico na poslednjem vozu. Vesela je bila in srečna. Nobena zla slutnja je ni nadlegovala. Peljejo se preko žitnega polja. Zdajci zgrabita mati in hči nevesto, ji iztakneta oči in jo pahmeta z voza na njivo v žito. Ko dospó do grada, skoči ženin ročno k nevestinemu vozu, da bi ji pomagal dol; a kako se prestraši, ko zagleda na vozu grdo žensko, ki ni bila čisto nič podobna njegovi krasni nevesti. Stara čaravnica je sicer dala hčeri nevestin venec in ji poličila obraz, lepote in milote prave neveste ji pa ni mogla dati.

»Kje je moja krasna nevesta?« vzkrikne knez ves prepaden.

»Nu, tu je tvoja nevesta; tako-le se ti je izpremenila«, reče čaravnica. Knez nikakor ni mogel verjeti, da bi bila to njegova prava nevesta, toda starka je tako dolgo govorila, da ga je premotila. Dasi žalosten in potr, je vendar vzel naposled grdo nevesto s seboj v svoj grad.

Prava nevesta je v tem tičala v žitu in hudo ječala. Slepa ubožica ni vedela, kam bi se dela. Njeno ječanje je čul kmet, ki je vozil žito na trg preko tistega polja. Gredoč za glasom, zagleda v žitu krasno devo. Vpraša jo, zakaj joče.

Kako se razveseli deva kmetovega ogovora! Takoj mu začne pripovedovati, kaj se ji je zgodilo. Vse mu natanko razloži; potem ga prosi, naj jo odvede h gradu k staremu knezovemu vrtnarju. »Zato si naberi klasja tu krog menel« pripomni.

Kmet pogleda klasje in vidi, da je zlato. Nabere si ga polno perišče. Potem dvigne devo, jo posadi na voz in zdirja z njo proti gradu. Pri knezovem vrtu se ustavi, nese devo na vrt in jo položi tamkaj na vrtnarjevo ležišče. Nihče ga ni opazil. Bogatejši nego je šel z doma, se je vrnil domov.

Na knezov vrt ni smel nobeden razen kneza in njegovega zvestega služabnika, starega vrtnarja. Kako se začudi torej starček, ko pride domov in zagleda na svojem ležišču krasno slepo žensko. V eni sapi jo izprašuje, kako je prišla semkaj in kdo jo je ranil. Ona mu vse po pravici pove in ga prosi, naj je ne izda in stori, kar mu bo velela. Stari vrtnar ji obljubi vse. Streže ji, kolikor more.

Drugi dan je bila nedelja. Slepa deva prosi vrtnarja, naj ji da krasno rožo. Prinese ji prelepo rožo, najkrasnejšo izmed vseh, kar jih je bilo na vrtu. Deva jo prime, in roža je bila mahoma zlata. Nato mu naroči, kaj naj stori z njo. Starček vzame rožo s seboj v cerkev. Med službo božjo stopi blizu stare čarovnice in njene hčere. Ko le-ta zagleda zlato rožo, si jo takoj zaželi in šepne materi, da bi jo rada dobila. Iz cerkve grede, vpraša starka vrtnarja, koliko hoče za zlato rožo.

»Nič drugega mi ne boste dali za to rožo kakor samo eno oko, ki ga nosite pri sebi«, odgovori starček.

»A čemu ti bo?« pozveduje čarovnica.

»Nu, čemu? Moj hrt si je iztaknil eno oko, ko sem bil z njim včeraj na lovu; vdal mu bom tisto oko.«

Starka mu da eno oko, on pa nji zlato rožo.

Ko je prišel domov, ga je prosila deva, da bi ji vdal oko. Ko ga ji je vtaknil v očesno votlino, je izpregledala na tisto oko in ga srčno zahvalila.

Potem si je zaželela deva najkrasnejši nagelj. Ko ga je bila prijela v roko, se je hipoma pozlatil. Poslala je zopet vrtnarja v cerkev z njim in mu naročila, naj zahteva zanj drugo oko. Z nageljnom v roki je stal starček blizu čarovnic v cerkvi. Mlada ga je brzo zagledala in šepnila materi, da ga mora dobiti, naj velja, kar hoče. Ko sta prišli iz cerkve, je vprašala starka vrtnarja, koliko zahteva za zlati nagelj.

»Nič drugega nečem zanj kakor tisto oko, ki ga nosite pri sebi; zakaj moj hrt si je iztaknil še drugo oko, in rad bi mu ga nadomestil«, je odgovoril vrtnar. Starka je pomišljala, mlada pa ji je prigovarjala, naj mu le da oko, in segla po nageljnu.

Čarovnica je dala vrtnarju tudi drugo oko. Vesel je hitel domov z njim in ga takoj vdal devi. Ko ga ji je bil vsadil, je izpregledala na obe

očesi in bila krasna kakor prej. Zahvalila je starega vrtnarja in mu obljubila plačilo.

Zvečer se je izprehajala krasna deva po vrtu. Bilo je tam obilo lepih cvetic. Katerekoli se je dotaknila, vsaka se je pozlatila. Tudi mladi knez se je prišel izprehajati na vrt. Deva začuje korake in se skrije za rožni grm, toda pramenič njenih zlatih las je obtičal na grmu. V žalostne misli zatopljen koraka knez mimo grma; kar se mu zaleskečejo zlati lasje izmed rož.

»Za Boga, to so lasje moje neveste«, vzklikne čudeč se in seže na grm po zlate lase. V tem hipu se prikaže izza grma njegova zlatolasa nevesta in mu radostna šine v naročje. Vesel jo objame knez in iskreno poljubi. Srečnejših ljudi kakor sta bila ona dva tedaj ni bilo na svetu. Kmalu potem je prišel stari vrtnar. Od veselja mu je žarel obraz, tako se je radoval gospodove sreče. Tedaj je šele zvedel knez, kako se je godilo njegovi nevesti. Na vso moč se je srdil na staro čarovnico in pri tej priči bi jo bil kaznoval, ko bi ga ne bil zadržal stari vrtnar. Ukrenila sta drugače.

Knez je odvedel svojo krasno najdenko v grad in jo tam prikrikl tako, da nihče ni vedel zanjo. Drugo jutro je ukazal napraviti veliko gostijo. Na vse strani je razposlal poslanca, vabiti goste, ki so bili na svatovščini. Povabil je tudi staro čarovnico, ki je bila jako vesela, češ, sedaj se je knez dobro premislil in priznal svojo hčer za ženo. Ko je bilo vse gotovo, so gostje sedli za mizo. Bilo je kakor na svatovščini. Knezu je sijal od radosti in sreče obraz, tako da so se mu vsi čudili; od poroke je bil vedno žalosten in čmeren, sedaj pa je bil ves izpremenjen. Razni pogovori so se vrstili med obedom. Naposled začne pripovedovati knez, kaj se je zgodilo v deveti deželi neki krasni deklici, kako ji je zla čarovnica iztaknila oči. Povedal je vse tako, kakor se je bilo zgodilo njegovi nevesti. Starka in hči sta se zardeli. Ko je bil knez končal pripoved, je vprašal goste: »Kaj zasluži hudobnica, ki je storila tak zločin?«

»Hudobnica zasluži, da se ji iztaknejo oči«, se prva drzno oglasi stara čarovnica.

»Zgodi naj se ti, kar si si sama prisodila«, reče knez in pove gostom, kaj sta starka in njena hči storili. Potem stopi v sosednjo izbo in privede h gostom svojo krasno zlatolaso nevesto.

Radostni klici gostov in družine so odmevali po gradu, ko so zagledali pravo nevesto. Staro čarovnico je zadela pravična kazen, nato so jo s hčerjo vred zapodili iz grada. Stari črevljar in njegova žena sta se preselila k svoji hčerji, in vsi so srečno živeli do smrti.

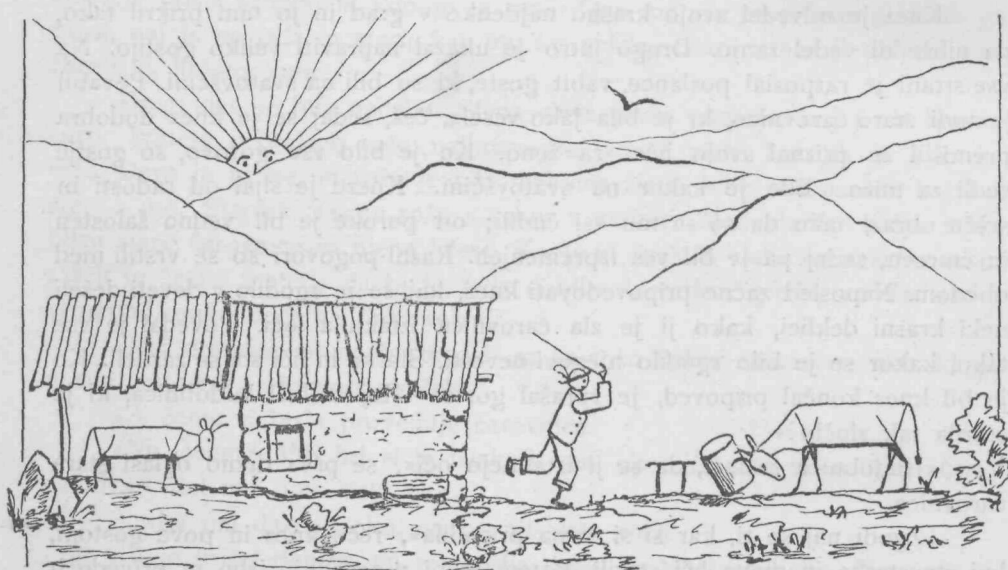

POUK IN ZABAVA

Mladi risar.

Priobčil *Vojteh Sitsch.*

»Na planin'cah solnčece sije . . .« Tako poje lepa narodna pesem. Tudi na naši današnji sliki pokukava radovedno solnčece izza gorá, češ, kaj se pravzaprav godi tu gori ob planinski koči? Eh, kaj neki! Da vam povem! Zgodilo se je to na Korenu v Kamniških planinah. Tamkaj je pasel v letošnjih počitkih gospod Merči za kratek čas kravice in junčke. A najlepši med junčki je bil tolski Majolec — junček, da ga je bilo veselje gledati. Pa je bil tudi vseh muh poln ta-le Majolec s Kamniških planin. Gospod Merči je postavil pred kočo klop, pa je hotel napraviti tudi mizo. Ali verjemite mi, da je težko mizariti na planinah, ko nima človek ni desak ni potrebnega orodja. Gospod

Merči si je pomagal tako, da je postavil pred klop smrekov čok, češ, dober bo za mizo. Pa glej ga spaka! Majolec pride in upre debele oči v smrekov čok in gleda — kakor pravimo — kot tele nova vrata. Potem potrese z glavo kakor bi hotel reči: »To-le pa ni za naše planine!« In kakor bi trenil, se zapraši z rogmi v smrekov čok ter ga prekucne. Gospoda Merčita popade jeza, da zavihiti palico, ali muhasti Majolec zavzdigne rep in jo prasne po zeleni travi, češ, ne boš kaše pihal! — No, kazalo ni drugega, nego izkopati jamo, postaviti vanjo čok in ga pričvrstiti z zagozdami in s kamenjem. Zdaj se pa zaletaj vanj, Majolec, če te je volja! Pa kaj se bo! — Sedaj ga ni več na planinah, sedaj muka doma v hlevu in melje suho seno.

Novi bankovci po deset kron.

Avstrijska-ogrška banka je začela izdajati nove bankovce po deset kron, ki naj sčasoma nadomeste sedanje petake, od katerih se razlikuje po velikosti in barvi. Manjši so od petakov, in njih tisk je izveden v višnjevkasti barvi. Na eni strani

je besedilo v ogrskem jeziku in sredi gorjenjega roba ogrski grb. Na drugi strani pa je nemško besedilo in avstrijski cesarski orel. Na nemški strani pa je ob spodnjem robu označena vrednost v vseh jezikih, ki jih govore avstrijski narodi, torej tudi v slovenskem jeziku. Na vsako stran sta naslikana po dva angela. Eden drži v roki

krilato palico — znamenje trgovstva, pod drugim pa je naslikano nazobčano kolo — znamenje prometa. Novi desetkronski bankovci niso kdove kako umetniško lepi. Pa to je pri denarju postranska reč. Glavno je, da ga je mnogo. Tako tudi pri teh novih bankovcih!

Kako priporoča Kitajec svoje blago?

Nikar ne mislite, da zaostajajo Kitajci za nami, olikanimi Evropejci, kakar priporočajo svoje blago. Tudi Kitajci znajo hvalliti, da je kaj! Le čujmo, kako piše neki kitajski časopis! »V prodajalnici Tae-činga — jako dobra tinta. Izvrstna stara trgovina. Praded, ded in oče so to tinto sami izdelovali; lepa in trda, jako trda; skrbno izbrana. Tinta je težka. Zlato je tudi težko. Oko zmajevo se sveti in blišči, tako ta tinta. Nihče ne izdeluje take tinte. Drugi izdelujejo tinto, da sebe obogate — jaz jo izdelujem samo zato, da ostane ime moje trgovine slavno in častno. Vsi kupujejo pri meni. Kakor se čuje v daljavo rjovenje tigrovo, tako se čuje pohvalni glas o tej tinti.« — Pa recite, če tudi Kitajci ne znajo! Radovedni smo, je li tudi na Kitajskem znan naš slovenski pregovor: Lastna hvala — cena mala!

Ravnajte previdno s petrolejem!

Mnogo nesreč se je že zgodilo zaradi neprevidnega ravnanja s petrolejem. Zlasti naše služkinje so večkrat jako neoprezne ob ravnanju s petrolejem. Pred kratkim se je pripetila zaradi tega velika nesreča v Ajdovščini. Neka kuharica je hotela napraviti ogenj, da skuha večerjo. Da bi začelo hitreje goreti, je občila drva s petrolejem ter prižgala ogenj. Plamen se je hitro unel ter je prišel tudi v dotiko s petrolejem v steklenici, ki se je zaradi tega razletela na drobne kosce. Kuharica je hotela v naglici pogasiti ogenj ter je zlila nanj škaf vode, mesto da bi ga iskušala zadušiti. V tem trenutku jo je objel ogenj, da je bila hipoma vsa v plamenu. V njeni bližini sta se igrala dva dečka njenega gospodarja, in enega je plamen tudi objel in nevarno ožgal. Na strašno vpitje so prileteli ljudje na pomoč, so z veliko težavo pogasili ogenj ter potegnili dečka in kuharico iz plamenov. Ali pomagati jima ni bilo več: oba sta umrla zaradi groznih opeklin. Dečkova mati je zavoljo strahu in opeklin, ki jih je dobila pri gašenju, nevarno zbolela. Nikdar ni torej moči dovolj resno poudarjati, da je treba s petrolejem sila previdno ravnati!

Med Bure.

Na 85. strani letošnjega letnika smo poročali, da se je odpravilo na Češkem nekoliko dečkov na pot v Afriko, da pomagajo Burom v boju z Angleži. Sedaj zopet po-

ročajo časopisi, da sta na poti med Bure šestnajstletni urarski učenec Alfred Werner in štirinajstletni realec Leopold Rodler z Dunaja. S seboj sta vzela palico, samokres in bicikel. Nemara bosta tudi ta dva mlada junaka opešala prej, preden prideta v Transvaal.

Vrhunec znanosti.

Križ: »Sloveči znanstveniki so dognali, da imajo kobilice ušesa v nogah.«

Kraž: »Kako so to dokazali?«

Križ: »Kobilico so postavili na desko in lahko potrkali nanjo.«

Kraž: »In potem?«

Križ: »Kobilica je skočila z deske. Potem so ji porezali noge, in kobilica ni več mogla skočiti z deske, ker ni več čula trkanja. Razumeš?«

Kraž: »Znanost je pa res čudovita reč!«

Cvetični vonj.

Morda vam še ni znano, da vpliva vonj priljubljenih cvetic, kakršne so rože, vijolice, šmarnice, narcize in druge, jako škodljivo na človeški glas. Pevec in pevka ne bosta nikdar lahko in brez napa pelala, če je jima bivati zvečer v zaprtem prostoru, katerega zrak je prenasičen s težkimi cvetičnimi vonji. Znanih je mnogo slučajev, ki dokazujejo, da je cvetični vonj škodljiv pevčevemu glasu. Slavna pevka Marija Sasse — da navedemo samo en primer — je dobila v dar prelep šopek svojih najljubših cvetic — krasno dišečih vijolic. Z veliko slastjo je vonjala ponižne cvetice, a eno uro pozneje ni več mogla spraviti iz grla niti enega čistega glasu.

Za kratek čas.

Janezka so kregali mati, ker je padel in si raztrgal hlače. »Nikar ne bodite hudi, mati,« se izgovarja prebrisanec, »saj izprevidite, da nisem imel toliko časa, da bi si bil prej slekel hlače!«

✱

V gostilnici sta sedela prijatelja.

Prvi vpraša drugega: »Prijatelj, kako je mogoče, da ješ in bereš obenem?«

»To je prav lahko,« odgovori drugi, »z enim očesom berem, z drugim pa jem.«

✱

Tinek je bil slab računar. Nikakor ni mogel izračunati, koliko je 3×4 , zato gre k součencu Jošku, ki je znal prav dobro računati, in ga vpraša: »Povej mi, Joško, koliko je 3×4 .«

» 3×4 je 12,« odgovori prijatelj.

»I, ne vem, če bo prav,« dvomi Tinek, »zakaj dobro sem si zapomnil da je 2×6 dvanajst, pa dvomim, da bi bilo tudi 3×4 dvanajst.«

Gosenice so ustavile vlak.

Ruski listi poročajo, da so ustavile nedavno gosenice na dveh krajih vlak Nikolajeve železnice. Na železniškem tiru je bilo namreč tako ogromno število gosenic, da ni mogel vlak na noben način naprej, nego se je moral ustaviti.

Tudi zamorci kolesarijo.

Ni je skoro vasi pri nas, da bi ne bilo v nji vsaj enega kolesarja. Stari in mladi ljudje, moški in ženske se že prevažajo na hitrih kolesih. Celo otroci že jašejo železnega konjiča, ki jih kaj hitro prenaša iz kraja v kraj. Pa tudi zamorci nečejo več zaostajati za olikanimi belokožci. Dospela so k nam poročila, da se vozijo sambezijski zamorci na kolesih iz rudokopov v svoje kraale (bivališča). Pa si ga predstavite takega napol nagega črnca, oprtanega s koški in zavojčki, kako po bliskovo leti svojim potom! A najlepše je pri zamorcih-kolesarjih to, da si ne kupujejo koles, nego jih kratkoma — kradejo.

Resnice.

Ljubimo čednostne ljudi,
pridružimo se jim še mi.

Kdor drevesce prav cepi, je uspeh gotov,
kdor prav svetuje, seje čisto žito.

Ne hodi na semenj, kjer ponuja neotesanec
svojo ničnost.

Za nespametna dejanja plačuje človek vi-
soke obresti.

Nespamet in modrost
imata nasprotno ost.

Zdravnik — učenjak se mu reka in pravi,
kdor samega sebe zopet ozdravi.

Al. K. Sežun.

Računska naloga.

Priobčila *Fulka.*

97	97	97	97	97	97
97	76	76	76	76	97
97	76	5	5	76	97
97	76	5	5	76	97
97	76	76	76	76	97
97	97	97	97	97	97

Od teh 36 števil jih prečrtaj 13 tako, da da ostalih 23 števil vsoto 1900.

Kolikokrat je treba prečrtati 97, 76 in 5?

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Uganka.

Priobčil *Andrej Rapč.*

Beseda ima zloge tri,
ki vsak zasé pomen ima.
Zlog prvi znači hojo ti,
a hoji smer zlog drugi dá.
Zlog tretji — naroda ime
pove, ki v Istriji živi,
a narod siromaški je.
Mnog pride na Slovensko k nam
in kis prodaja materam. —
Pa beri zloge skupaj vse,
dobiš moža častitega
in pesnika slovitega.
Povej, kako ta zove se!

Rešitev vremenskega preroka v deveti številki.

Ko solnce sije, petelin poje dežju; ko dežuje, petelin poje lepemu vremenu.

Tudi to pot nismo dobili nobene rešitve.

Novim naročnikom so na razpolago še vse številke lanskega in letošnjega letnika.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrtr leta 1 K 25 h. — Izdajatelj, upravnik in odgovorni urednik je **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7. — Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl**, Dunaj (Wien), IX., Porzellangasse Nr. 20, II., III./31.

Last in založba »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev«. — Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.